

Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб

Внутрішньо переміщеною особою визнається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка покинула своє місце проживання унаслідок або для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства та порушень прав людини.

Особа набуває правового статусу внутрішньо переміщеної особи через поставлення на облік в структурному підрозділі з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем фактичного проживання в Україні, про що видається довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (в народі – «довідка переселенця»).

Відповідно до закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», внутрішньо переміщені особи користуються тими ж правами та свободами відповідно до Конституції, законів України та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України.

Забороняється дискримінація внутрішньо переміщених осіб під час здійснення ними будь-яких прав і свобод на підставі, що вони внутрішньо переміщені особи.

Водночас законодавство встановлює низку спеціальних прав і обов'язків для внутрішньо переміщених осіб.

Переселенці мають право:

1. На отримання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг.

Допомога оформляється і виплачується в порядку і на умовах, передбачених Постановою Кабінету Міністрів України № 505 від 01.10.2014 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг».

Допомога призначається для сім'ї та виплачується одному з її членів у таких розмірах:

- Для осіб, які отримують пенсію, та інших осіб, які досягли пенсійного віку (крім осіб з інвалідністю), дітей, осіб які досягли 18-річного віку та продовжують навчання за денною формою в закладах освіти, що забезпечують здобуття повною загальної середньої, професійної або вищої

освіти, до закінчення таких закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років - 1000 гривень на одну особу;

- для осіб з інвалідністю I групи та дітей-інвалідів – 130 відсотків прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб;
- для осіб з інвалідністю II групи – 115 відсотків прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб;
- для осіб з інвалідністю III групи – прожитковий мінімум для непрацездатних осіб;
- для працездатних осіб – 442 гривні на одну людину.

2. На отримання всіх соціальних виплат і соціального забезпечення, встановлених законодавством для громадян України – за наявності довідки переселенця.

3. Для взятої на облік внутрішньо переміщеної особи реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, державне соціальне страхування у разі безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинило втрату працездатності, на отримання соціальних послуг і соціальної допомоги здійснюється за місцем фактичного проживання таких осіб і поставлення на облік, що підтверджується довідкою.

4. Право на отримання статусу безробітного.

Внутрішньо переміщена особа, яка звільнилася з роботи, за браку документів, що підтверджують факт звільнення, періоди трудової діяльності та страхового стажу, має право зареєструватися як безробітна й отримувати допомогу з безробіття, соціальні та інші послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у разі безробіття відповідно до законодавства. До отримання документів і відомостей про періоди трудової діяльності, заробітну плату (дохід), страховий стаж допомога з безробіття таким особам призначається в мінімальному розмірі, встановленому законодавством у разі безробіття.

5. На оформлення документів, що засвідчують особу, за місцем фактичного проживання.

Відповідно до чинного законодавства, паспорт громадянина України (ID-картку) можна оформити в територіальному підрозділі Державної міграційної служби України або Центрі надання адміністративних послуг за зареєстрованим місцем проживання (пропискою). За умови наявності довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи документи для оформлення паспорта можна подавати за місцем фактичного проживання в Україні відповідно до довідки.

6. Право на продовження здобуття певного освітнього рівня (дошкільна, шкільна, середньо-спеціальна, вища освіта) на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування.

7. Право на отримання соціальної стипендії студентами-переселенцями.

Соціальна стипендія призначається і виплачується в порядку і на умовах, передбачених Постановою Кабінету Міністрів України № 1045 від 28.12.2016 р. «Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів».

Студентам (курсантам), які мають право на отримання соціальної стипендії та набувають право на отримання академічної стипендії, виплачується тільки один вид стипендії за їхнім вибором.

8. Право на реєстрацію підприємницької діяльності за місцем фактичного проживання на території України.

Реєстрація внутрішньо переміщеною особою юридичної особи або реєстрація як фізичної особи-підприємця, а також реєстрація припинення підприємницької діяльності проводиться за місцем фактичного проживання такої особи у відповідному територіальному органі, уповноваженому здійснювати державну реєстрацію (Центр надання адміністративних послуг або державний реєстратор) без вимоги наявності довідки про реєстрацію внутрішньо переміщеної особи.

9. Право голосувати на виборах і референдумах.

Внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах і референдумах способом зміни місця голосування на підставі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Для цього переселенцю необхідно подати в орган ведення Державного реєстру виборців мотивовану заяву про тимчасову зміну місця голосування із зазначенням дільниці або адреси, за якою він бажає проголосувати. До заяви необхідно додати копію довідки переселенця.

10. Право на сприяння в наданні кредитів на придбання земельних ділянок і житла.

Зараз ПАТ «Ощадбанк» надає цільовий кредит на житло для внутрішньо переміщених осіб. З умовами кредитування можна ознайомитися на офіційному сайті банку. Серед переліку обов'язкових документів для надання кредиту – довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

11. Право на отримання комунальних послуг.

Держава гарантує зареєстрованим внутрішньо переміщеним особам право на отримання комунальних послуг, електричної та теплової енергії, природного газу в місцях компактного поселення (містечках зі збірних модулів, гуртожитках, оздоровчих таборах, будинках відпочинку, санаторіях, пансіонатах, готелях тощо) за відповідними тарифами, встановленими на такі послуги й товари для населення.

12. Право на безплатне тимчасове проживання.

Внутрішньо переміщені особи мають право на забезпечення органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) упродовж шести місяців з моменту поставлення на облік внутрішньо переміщеної особи, водночас для багатодітних сімей, інвалідів, людей похилого віку цей термін може бути продовжений.

13. Інші права переселенців, встановлені законом «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»:

- право на єдність сім'ї;
- право на сприяння органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів приватного права в пошуку та возз'єднанню членів сімей, які втратили зв'язок внаслідок внутрішнього переміщення;
- право на інформацію про долю і місце перебування зниклих членів сім'ї та близьких родичів;
- право на безпечні умови життя і здоров'я;
- право на достовірну інформацію про наявність загрози життю і здоров'ю на території покинутого місця проживання, а також місця тимчасового проживання, стан інфраструктури, довкілля, забезпечення прав і свобод;
- право на створення умов для постійного або тимчасового проживання внутрішньо переміщеної особи;
- право на сприяння в переміщенні рухомого майна внутрішньо переміщеної особи;
- право на сприяння в поверненні на попереднє місце проживання;
- право на забезпечення лікарськими засобами у випадках і порядку, визначених законодавством;
- право на влаштування дітей в дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади;
- право на отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування;
- право на надання необхідної медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я;
- право на проведення державної реєстрації актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їхнє поновлення та анулювання за місцем перебування внутрішньо переміщеної особи;
- право на безплатний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого місця проживання у всіх видах громадського транспорту в разі припинення ситуації, яка спричинила таке переміщення;

- право на отримання гуманітарної та благодійної допомоги.

Переселенці зобов'язані:

1. Повідомляти про зміну місця проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за новим місцем проживання упродовж 10 днів з дня прибуття на нове місце проживання.
 2. Повідомляти про повернення на покинуте місце проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах не пізніше як за три дні до дня від'їзду.
 3. У разі виявлення надання внутрішньо переміщеною особою явно неправдивих відомостей для отримання довідки про взяття на облік – відшкодувати фактичні витрати, понесені за рахунок державного та місцевих бюджетів унаслідок реалізації прав, передбачених чинним Законом.
- Для переселенців-пенсіонерів встановлено обов'язок проходження фізичної ідентифікації в Ощадбанку (для власників електронних пенсійних посвідчень – перші два рази – що шість місяців, надалі – що 12 місяців; для власників звичайних платіжних карток банку – що 3 місяці з дня відкриття рахунку).